

Hebrejima na Isusa primjenjuje citat Svetog pisma o pjevanju kad veli: "Navijestit ću ime tvoje braći svojoj, usred skupštine ću ti pjevati hvale!" (Hebr 2,12).

Na temelju Mt 26,30 znamo da su Isus i učenici na Posljednjoj večeri – to je bila pashalna večera, *seder* – pjevali psalme: "Poslije pjevanja psalama iziđoše na Maslinsku goru" (Mt 26,30; Mk 14,26).

Pavao je sa Silom u noći "molio i pjesmom slavio Gospodina" (Dj 16,25).

U Novom se zavjetu inače riječ "pjevati" upotrebljava 20 puta ali se u 12 slučajeva to odnosi na pijetla koji je zapjevao, zapravo zakukurikao pošto je Petar zatajio Isusa (Mt 26,34 i par). Omjer je skoro "šaljiv".

Prvi su kršćani po uzoru na Židove mnogo i često pjevali u svojoj kućnoj liturgiji. O tomu nam svjedoče brojni hvalospjevi (Magnificat, Benedictus, Nunc dimittis, Gloria in excelsis i mnogi drugi) i neka mjesta u Pavlovim poslanicama. Efežane Pavao bodri da jedni drugima "govore u psalmima, hvalospjevima i nadahnutim pjesmama! Pjevajte Gospodinu u svom srcu i slavite ga!" (Ef 5,19). To isto poručuje i kršćanima u Kolosima: "Na poticaj milosti pjevajte Bogu u svojim srcima psalmima, hvalospjevima i nadahnutim pjesmama!" (Kol 3,16). Ono što je Efežanima rekao da jedni drugima "govore" Kološanima veli da "pjevaju". Očito se radi i u jednom i u drugom slučaju o pjevanju koje je među prvim kršćanima Židovima bilo veoma razvijeno.

Pjesma i pjevanje prati spašene u Kraljevstvu nebeskom, "gdje više neće biti ni tuge, ni jauka, ni boli, jer stari svijet prođe" (Otk 21,4) nego će ostati samo pjesma: "pjevali su nešto slično novoj pjesmi pred prijestoljem, pred četiri Bića i pred Starcima. Nitko nije mogao naučiti te pjesme osim onih sto četrdeset i četiri tisuće koji su otkupljeni sa zemlje" (Otk 14,3; usp. još Otk 15,3).

U Kraljevstvu Božjem prema Otk postoji "nebeski zbor" koji pjeva pred Janjetom pjesmu novu (usp. Otk 5,9), pjesmu Janjetovu: "Oni pjevaju pjesmu Mojsija, sluga Božjega, i pjesmu Janjeta:

"Velika su i divna tvoja djela, Gospodaru, Bože, Svemoćući!

Pravedni su i ispravni tvoji putovi, Kralju naroda!
Tko da te Gospodaru ne poštuje i tvoje ime ne slavi?
Ti si naime jedini Svet;
da, svi će narodi doći i pokloniti se pred tobom,
jer si pokazao svoja pravedna djela" (Otk 15,3-4).

Literatura za daljnji studij: A Sendrey – M. Norton, David's Harp. *The Story of Musik in biblical Times*, New York 1964; A. Sendrey, *Musik im Alt Israel*, 1970. (Nažalost ovu literaturu nisam mogao savjetovati).

Časoslov – pjesma hvale naroda Božjega

Jozo Milanović, Čokovac

Predavanje

Pustinjak Eulogije, govoreći o šutnji, izrekao je lijepu misao o pjevanju:

Neki brat posjetio oca Eulogija i počeo hvaliti njegovu dugotrajnu šutnju koja je trajala već tri godine. Govoreći mu tako natjera ga da progovori. Otac Eulogije mu reče: — Moja šutnja je sitnica. Doista, djeca viču, svjetski ljudi govore, monasi šute, a sveti pjevaju!¹

Otac Eulogije prizna da on zna tek šutjeti, a ono najuzvišenije, to jest pjevati, da to znaju samo sveti. Doista, sveti su rado pjevali svome Gospodu, iako se nisu hvalili da znaju pjevati. A što su pjevali? Koju pjesmu?

Odgovor nam daje *Sacrosanctum Concilium*, saborska konstitucija o sv. liturgiji. Četvrto poglavlje ove konstitucije govori o Božanskom časoslovu, a u uvodu stoji:

"Isus Krist, Veliki svećenik novoga i vječnoga zavjeta, uzimajući ljudsku narav, uveo je u ovo zemaljsko progonoštvu onu pjesmu koja se u nebeskom dvoru pjeva po sve vijeke. On sa sobom sjedinjuje svu ljudsku zajednicu i sebi je pridružuje u pjevanju tog božanskog slavospjeva.

Tu svoju svećeničku službu Krist vrši po svojoj Crkvi, koja ne samo euharistijskim slavljem nego i drugim načinima, osobito obavljanjem Božanskoga časoslova, bez prestanka hvali Gospodina i posreduje za spasenje svega svijeta." (SC 83)

U ovim riječima, koje nisu slučajno na početku poglavlja, nalazimo sažetak saborskog nauka o Časoslovu. Govori se o *Liturgiji časova* kao o pjesmi koju je Isus Krist donio s neba da je sa svojom Crkvom pjeva i na zemlji.

Pavao VI. preuzima ovu saborsku "definiciju" Časoslova i navodi je u uvodu konstitucije kojom proglašava novi Časoslov. Konstitucija već svojim naslovom *Laudis Canticum* govori da je cijeli Časoslov *pjesan hvale Naroda Božjega*.

Pjesan hvale koji pjevamo moleći Časoslov nije, dakle, nastao na zemlji. Skladan je na nebesima, gdje se pjeva kroz sve vjekove. Na zemlju ga je donio Veliki svećenik Isus Krist, koji i nas poziva da mu se pridružimo u pjevanju hvale Ocu njegovu i Ocu našem. Sabor veli da Krist "sa sobom sjedinjuje svu ljudsku zajednicu i sebi je

pridružuje u pjevanju tog božanskog slavospjeva”.

U Svetom pismu često susrećemo riječ Božju koja nas poziva da pjevamo. “Pjevajte Gospodu!” odzvanja u mnogim psalmima i hvalospjevima. Zato mi pjevamo. Pjevamo jer se želimo odazvati božanskom pozivu. Kako ne zapjevati kad nas Bog poziva da “s pjesmom uđemo u dvore njegove”? (usp. Ps 100,4)

Bog nas želi čuti raspjevane. On očekuje da s pjesmom na usnama stupimo pred lice njegovo. “Pred lice mu stupimo s hvalama, kličimo mu u pjesmama!” (Ps 95,2), poziva nas psalmista u prvoj dnevnoj molitvi, nazvanoj upravo *Pozivnik*. Ističe to i pjesnik Tagore u jednoj svojoj pjesmi:

“Kad mi narediš da pjevam, od ponosa bi da pukne srce moje; ugledam ti lice, a na oči naviru mi suze.

Ja znam da te raduje moj pjev. Ja znam da samo kao pjevač stupam pred lice tvoje.

Rubom dalekosežnog krila svoje pjesme dotičem tvoj taban, koji inače doseći ne mogu.”²

Ali gdje naći takvu pjesmu koja će biti dolična da s njom stupimo pred lice Božje? U istoj zbirci pjesama Tagore naslućuje odgovor: “O Pjesniče nad pjesnicima,... daj mi život prirodan i prav, poput svirale od trske koju ćeš ti ispuniti svirkom.”³ Pjesnik je, dakle, svjestan da on nema prikladne pjesme i moli Pjesnika nad pjesnicima da mu je On dâ, te da On svojom svirkom ispuni njegov život.

Ovu istinu psalmista još ljepše ističe: “U usta mi stavi pjesmu novu, slavopoj Bogu našem” (Ps 40,4) – veli pjevajući u Božjoj dobroti. “Pjesmu novu, slavopoj Bogu našem” nitko od ljudi ne može spjevati, nitko od glazbenika ne zna skladati. Nju mi dariva i “u usta stavlja” sâm Svevišnji. On jedini može spjevati doličnu pjesmu sebi.

Riječi “slavopoja Bogu našem” su, dakle, Božje. To su riječi Kristove, stavljene u usta Crkve, njegove Zaručnice. S pravom H. Schlier kaže: “Crkveno pjevanje nije ništa drugo doli obredno preuzimanje, u dijaloškom obliku, same riječi Kristove”.⁴ Čitamo to u poslanici Kološanima:

“Riječ Kristova neka u svem bogatstvu prebiva u vama! U svakoj se mudrosti poučavajte i urazumljajte! Psalmima, hvalospjevima, pjesmama duhovnim od srca pjevajte hvalu Bogu!” (Kol 3,16)

Onaj tko u srcu nosi riječ Kristovu lako će Bogu zapjevati; jer u svom srcu nosi pjesan hvale. Nosi živu Riječ Božju, Isusa Krista koji u njemu pjeva slavopoj svome Ocu.

O nazočnosti Riječi Kristove u zajednici bibličar G. Ravasi piše: “Pjevajući, zajednica otkriva nazočnost Riječi Kristove i Duha koji je tumači”.⁵ Uz Riječ Kristovu spominje i Duha Svetoga. Na Duha Svetoga misli i Pavao kao govori o “pjesmama duhovnim” (Kol 3,16). O Duhu

Svetomu koji nadahnjuje “psalme, hvalospjeve i pjesme duhovne” još jasnije govori poslanica Efežanima:

“I ne opijajte se vinom u kojemu je razuzdanost, nego – puniti se Duhom! Razgovarajte među sobom psalmima, hvalospjevima i duhovnim pjesmama! Pjevajte i slavite Gospodina u svom srcu.” (Ef, 5,18–19)

Duhovne pjesme ne mogu se pjevati bez Duha Svetoga. Samo ako smo napunjeni Duhom, odnosno njime “opijeni”, moći ćemo pjevati duhovne pjesme. Točnije, pjevati će ih sam Duh Sveti u nama. Mi ne znamo ni pjevati kako valja, ali se sam “Duh za nas zauzima neizrecivim uzdasima” (usp. Rim 8,26).

Tumačeći riječi “lijepo je pjevati Bogu našem” u Ps 147,1 *Rabi Elimelek* kaže: “Lijepo je kad čovjek pusti da Bog u njemu pjeva”.⁶ Čovjek, svjestan da ne zna pjevati Bogu kako valja, mora biti ponizan i pustiti da Krist u njemu pjeva.

Sveti *Ignacije Antiohijski* podsjeća nas na još jednu divnu istinu o Kristovu pjevanju. Potičući Efežane na složnu ljubav i na jednoglasno pjevanje Ocu ističe da moraju postati pjesma:

“Morate graditi samo jedan zbor, uzimajući svi Božji napjev, svirajući u što većoj harmoniji i jednoglasno pjevajući himne Ocu po Isusu Kristu; On će vas poslušati i prepoznati da ste pjesma njegova Sina.”⁷

Krist, dakle, ne samo da pjeva u nama, nego On pjeva nas. Mi smo njegova pjesma, ako živimo u slozi i ljubavi, ako u zboru Crkve skladno pjevamo. A skladno pjevamo onda kad njemu pustimo da bude glavni pjevač. On je uvijek “Glava Tijela, Crkve” (Kol 1,18); i kad Crkva pjeva. On predmoli kad Crkva moli, On pretpijeva kad Crkva pjeva.

Isus je pjevao sa svojim učenicima za vrijeme svoga zemaljskog života. U evanđelju po Mateju čitamo: “Otpjevavši hvalospjeve zaputiše se (Isus i učenici) prema Maslinskoj gori” (Mt 26,30). Međutim Krist nije prestao pjevati sa svojim učenicima. On i danas pjeva s nama psalme i hvalospjeve, osobito kad se okupljamo u njegovo ime, pjevajući kao Crkva, njegova Zaručnica. Da, On pjeva s nama, ali je još točnije da mi pjevamo s njim, da se mi njemu pridružujemo. Jer, On je uvijek glavni. U svezi s tim evo i jednoga primjera iz monaškog života:

“ – Pazi dobro kako ću sad pjevati! – upozorava otac učitelj svoga brata novaka.

I otpjeva Oče naš. Kad završi upita:

– Koji sam glas pjevao, prvi ili drugi?

– Jasno, prvi! – spremno će novak. – Zar gregorijanski koral ima drugi glas?

– Glazbenog znanja nešto imaš, ali vjerskoga nemaš. Brate, zar ne znaš da kršćani uvijek s Kristom pjevaju? Kako ja, u njegovoj nazočnosti, mogu pjevati prvi glas?”

U pjesmi hvale Liturgije časova s Kristom pjeva i zemaljska i nebeska Crkva. “Dok Crkva (zemaljska) u svojim časovima prinosi hvalu Bogu, združuje se s onim hvalbenim pjevanjem što se po sve vijeke ori u nebeskom

dvoru" – kaže *Opća uredba liturgije časova* (br. 16). To znači da glavno pjevanje psalama i hvalospjeva nije na zemlji, nego na nebesima. Ne pridružuje se nebeska Crkva zemaljskoj – kao da zemaljska pjeva bolje – nego se zemaljska pridružuje nebeskoj. Stoga kad molimo *Časoslov* ne smijemo zaboraviti da uz Krista predmolitelja i Duha nadahnitelja pjevaju s nama i nebeske čete anđela i svetih. Točnije, mi pjevamo s njima, jer oni pjevaju bolje i ljepše. Najtočnije, i nebeska i zemaljska Crkva pridružuju se Kristu, Velikom svećeniku, koji pjeva najbolje i najljepše.

Velika je čast za nas što smijemo s Kristom pjevati. Velika je utjeha za nas da naše loše pjevanje ne kvari zajedničku pjesmu hvale. Zapravo, kvarimo mi božanski poj, ali ne bitno. Kao što se u mnoštvu onih što dobro pjevaju izgube glasovi nekolicine što loše pjevaju, tako ni naše loše pjevanje ne može zasjeniti divno pjevanje mirijada na nebu, predvođenih Kristom i opijenih Duhom.

Znači li to da uopće nije važno kako ćemo pjevati *Časoslov*? Ni najmanje. Naprotiv, veoma je važno. Pjevati s Kristom nije samo velika čast, nego i velika obveza. Krist nam iskazuje veliku čast pozivajući nas da mu se pridružimo u "pjevanju božanskog slavospjeva"; zar ćemo se odazvati nepripremljeni? On je izabrao braću i sestre koji će nas predvoditi i u pjevanju poučavati; zar ćemo njegovu volju prezreti? Ne uvježbamo li svadbene pjesme, što ćemo pjevati na svadbi Jaganjčevoj?

Lijepim pjevanjem i druge ćemo oduševiti za pjevanje, potaknuti na pobožnost. Potvrđuje nam to i sv. *Augustin* iz vlastita iskustva:

"Koliko sam plakao slušajući tvoje himne i tvoje pjesme, snažno dirnut slatkim glasovima kojima je odjekivala tvoja crkva! Ti su glasovi ulazili u moje uši, u srce se moje razlijevala istina i odande mi se rasplamsavao osjećaj pobožnosti. Suze su mi tekle, a meni je bilo lijepo uz njih."⁸

Uršulinka *Marija od Utjelovljenja* imala je zanosne mistične doživljaje zahvaljujući krasnom pjevanju psalama u Liturgiji časova:

"Pjevanje psalama u koru uzdizalo me je, širilo mi duh i diralo osjećaje, koji su toliko sudjelovali u tom dobru da sam imala silnu želju da skačem i udaram rukama, da pozovem cijeli svijet na pjesmu hvale velikomu Bogu...

Moj je duh bio toliko ispunjen i plodan svim onim što se

pjevalo u koru da sam danju i noću o tome razgovarala s mojim nebeskim Zaručnikom."⁹

S druge strane, loše pjevanje ubija želju za pjevanjem i razara molitveno zajedništvo. Ta tko želi pjevati s onim tko ružno pjeva?

Upitaše jednog pustinjaka:

"– Oče, zašto uvijek ideš na prozor dok tvoj subrat u ćeliji pjeva psalme?

– Ne bih htio da tko pomisli kako ga to ja nečim mučim."¹⁰

Istina je da naše loše pjevanje na zemlji ne može bitno utjecati na zanosno pjevanje anđela i svetih u nebeskom dvoru. Oni su toliko opijeni Duhom Svetim da ih ni naše kvarenje ne može "ohladiti". Međutim, naše loše pjevanje "ohladit" će mnoge na zemlji, pa i nas same. A ne biti zagrijan i ne zagrijavati druge za pjesmu hvale nebeskomu Ocu to znači ne širiti Radosnu vijest i zanijekati Kristovo uskrsnuće.

Vježbat ću, dakle, pjevanje i studirati glazbu, ali kao vjernik. Naučiti note, otpjevati neki napjev iz pjesmarice, to može i onaj tko ne vjeruje. Ali, pjevati s Kristom, to može samo kršćanin! Bilo bi ružno pomisliti da nije važno vježbati pjevanje, ali još ružnije bi bilo zaključiti da je to dostatno.

Podsjetimo se još jedanput na riječi oca Eulogija. On kaže da sveti pjevaju. Ne kaže da pjevaju pjevači, nego sveci. Tko, dakle, želi pjevati u Kristovu zboru neka dobro vježba glavni glazbeni predmet – svetost!

BILJEŠKE

- 1 R. KERN, *Arguzie e facezie dei padri del deserto*; Torino 1986, 24.
- 2 Zbirka *Gitandali*, 2; Zagreb 1983, 7.
- 3 Ondje, 7, str. 7.
- 4 *Adô, odê*, u "Grande Lessico del Nuovo Testamento" I; Brescia 1965, 444.
- 5 *Il canto della rana*; Casale Monferrato 1990, 91.
- 6 M. BUBER, *Racconti dei Chassidim*; Milano 1973, 300. Biblija "Stvarnosti" slijedi ovdje LXX i Vulgatu, a ne masoretski tekst, te ima: "Hvalite Jahvu, jer je dobar, /pjevajte Bogu našem, jer je sladak;/ svake hvale on je dostojan!"
- 7 *Poslanica Efežanima*, 4.
- 8 *Ispovijesti*, 9, 6, 14; Zagreb 1973, 190.
- 9 A. JAMET, *Marie de l'Incarnation*; Paris-Québec 1929-39, II, 288.
- 10 R. KERN, *Arguzie e facezie...*, 61.

Rukopisi za br. 4 primaju se do 30. X. 1991.